

Sygn. akt II CSK 417/07

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa P. D.

przeciwko K. N., M. B. i (...) Grupie Kapitałowej Spółce z o. o. z siedzibą w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 31 stycznia 2008 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 27 lutego 2007 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną;

zasądza od powoda na rzecz (...) Grupy Kapitałowej Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 27 lutego 2007 r. Sąd Apelacyjny, po rozpoznaniu apelacji powoda P. D. i pozwanej (...) Grupy Kapitałowej, spółki z ograniczoną

odpowiedzialnością w P., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w P. z dnia 16 listopada 2005 r. – którym zasądzona została od pozwanej na rzecz powoda kwota 200.000 zł z odsetkami ustawowymi a powództwo w pozostałym zakresie, tj. co do kwoty 2.695.437 zł co do tej pozwanej i w całości co do pozwanych K. N. i M. B. zostało oddalone – w ten sposób, że oddalił powództwo i oddalił apelację powoda.

W sprawie zostało ustalone, że jeszcze w 1993 r. powód złożył Ministerstwu Przekształceń Własnościowych ofertę nabycia akcji uprzednio przekształconej w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa Fabryce D.(...) w W. Na początku 2004 r. powstał projekt utworzenia grupy kapitałowej z udziałem powoda oraz K. N. i M. B., która będzie nabywcą akcji. W dniu 17 maja 1994 r. powstała (...) Grupa Kapitałowa, spółka akcyjna w P. Akcjonariuszami jej zostali jedynie K. N. i M. B. W dniu 14 lipca 1994 r. zawarta została pomiędzy Ministrem Przekształceń Własnościowych a tą Spółką umowa sprzedaży 51 % akcji, a w dniu 16 kwietnia 1996 r. umowa sprzedaży dalszych 29% akcji Fabryki D.(...). W dniu 13 maja 2003 r. Spółka uległa przekształceniu w spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością.

Sąd pierwszej instancji uznał, że zasługuje na uwzględnienie – ale tylko co do kwoty 200.000 zł – żądanie powoda skierowane do pozwanej zwrotu korzyści jaką bez podstawy prawnej ona uzyskała (art. 405 k.c.), wykorzystując przy nabyciu akcji sporządzone przez powoda oferty, analizy, bussines plan, jego wiedzę i doświadczenie oraz osobiste starania. Zdaniem tego Sądu niezasadne zaś w całości jest żądanie powoda zasądzenia na jego rzecz – jako korzyści uzyskanej przez pozwaną bez podstawy prawnej – zysku z akcji Fabryki D.(...) w latach 1994-2002.

Rozpoznając apelację pozwanej Sąd Apelacyjny stwierdził, że roszczenia dochodzone przez powoda, w tym i dotyczące zysku z akcji Fabryki D.(...) za lata poprzedzające rok 2000, uległy w stosunku do pozwanej trzyletniemu przedawnieniu (art. 118 k.c.). Początek biegu przedawnienia wyznacza bowiem dzień zawarcia przez pozwaną umowy nabycia akcji, tj. dzień 14 lipca 1994 r. Czynnością przerywająca bieg przedawnienia w stosunku do pozwanej nie było więc wniesienie pisma procesowego z dnia 27 kwietnia 2004 r., w którym powód wniósł o jej dopozwanie. Termin przedawnienia upłynął bowiem już wcześniej. Roszczenia dochodzone przez powoda są według Sądu Apelacyjnego roszczeniami związanymi z prowadzoną działalnością gospodarczą. Powód prowadzi bowiem działalność gospodarczą pod nazwą Zakład Welobranżowy P.(...) w Ł. Przedmiotem tej działalności jest m.in. produkcja siatek i sit do przesiewania piasku. Prowadząc działalność w branży pokrewnej, z Fabryką D.(...)

łączyły go stosunki gospodarcze i dlatego był zainteresowany nabyciem jej akcji; miało ono, poza zyskiem z nich, dać wymierny efekt w prowadzonej działalności gospodarczej, przez stworzenie możliwości nabywania wyrobów Fabryki po korzystnych cenach. Wszystkie pisma kierowane do Ministerstwa Przekształceń Własnościowych w związku z ubieganiem się o nabycie akcji powód opatrywał pieczętką z nazwą, pod którą prowadził działalność gospodarczą.

Żądanie przez powoda zasądzenia, jako utraconych przez niego korzyści, zysku z akcji Fabryki D.(...), Sąd Apelacyjny uznał za niezasadne także i dlatego, że powód nie wykazał, iż jako akcjonariusz osiągnąłby taki zysk. Zys Spółki nie był przeznaczony na wypłaty dywidendy. Ewentualnie utracona przez powoda korzyść mogła by polegać „na utracie kwoty, jaka wyrażała się wartością akcji w chwili przekształcenia spółki i wystąpienia z żądaniem zapłaty odszkodowania, czy zwrotu wartości wzbogacenia”. Ta wartość nie została jednak w toku procesu wykazana.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego w części dotyczącej pozwanej skargę kasacyjną wniósł powód. Podstawami skargi są: naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 118 i 405 k.c. oraz naruszenie przepisów postępowania – art. 322 w zw. z art. 233 § 1 w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sadowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Pozwana wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Wprawdzie nie jest to reguła bezwzględna, ale o związku roszczenia z działalnością gospodarczą (art. 118 k.c.) można mówić przede wszystkim wówczas, gdy roszczenie przysługuje podmiotowi, który taką działalność prowadzi (przedsiębiorcy) (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2003 r., V CK 24/02, OSNC 2004, nr 10, poz. 157). Roszczenie jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej jeżeli pozostaje w funkcjonalnym związku z tą działalnością, w szczególności gdy wynika z czynności podejmowanych w celu realizacji zadań związanych z przedmiotem prowadzonej działalności gospodarczej (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 1992 r., III CZP 64/92, OSNCP 1992, nr 12, poz. 225). Czynność związana z prowadzeniem działalności gospodarczej nie musi należeć do stale podejmowanych, czynności typowych ze względu na przedmiot działalności przedsiębiorcy. Może to być czynność podjęta nawet tylko jeden raz w ciągu długiego

czasu prowadzenia działalności gospodarczej, np. dokonanie określonej inwestycji. Nie musi to być czynność należąca do podstawowej działalności przedsiębiorcy, mieszcząca się w ramach przedmiotu prowadzonej przez niego działalności. Może to być czynność, która tylko pośrednio tej działalności służy, np. zawarcie umowy ubezpieczenia. Roszczeniami pozostającymi w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej są nie tylko roszczenia, które wynikają z niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, ale mogą być nimi także roszczenia o zwrot bezpodstawnego wzbogacenia (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 lipca 2003 r., V CK 24/02 i z dnia 12 marca 2004 r., II CK 53/03, niepubl.). Uczestnictwo przedsiębiorcy w spółce kapitałowej może wiązać się z prowadzeniem działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 88/04, OSNC 2006, nr 1 poz. 5). Roszczenia, które przedsiębiorca wywodzi z bezskutecznego ubiegania się o nabycie akcji spółki akcyjnej, jeżeli nabycie tych akcji miało służyć prowadzonej działalności gospodarczej, są roszczeniami związanymi z prowadzeniem tej działalności.

Według ustaleń stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku, które są wiążące w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), powód prowadzi działalność gospodarczą, jest zatem przedsiębiorcą. Okoliczność, że ubiegając się o nabycie akcji nie posługiwał się tylko imieniem i nazwiskiem – co by oznaczało, że działa jako „zwykła” osoba fizyczna – ale podawał nazwę, pod którą prowadził działalność gospodarczą, świadczy, iż działał jako przedsiębiorca. Cel tego działania – uzyskanie wymiernych efektów w prowadzonej działalności gospodarczej przez stworzenie możliwości nabywania wyrobów spółki po korzystnych cenach (a nie np. lokata kapitału, zamiar uzyskania zysku z nabytych akcji) wskazuje na jego związek z prowadzeniem działalności gospodarczej. Dochodzone w sprawie przez powoda roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej w związku z ubieganiem się (nieskutecznym) przez niego o nabycie akcji Fabryki D.(...), są roszczeniami związanymi z prowadzoną przez powoda działalnością gospodarczą.

Wbrew zarzutowi skarżącego, roszczenia dochodzone w sprawie Sąd Apelacyjny zasadnie zatem zakwalifikował jako roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c., a więc ulegające trzyletniemu przedawnieniu.

2. Wywód uzasadnienia zaskarżonego wyroku w części dotyczącej żądania zasądzenia na rzecz powoda – jako korzyści uzyskanej przez pozwaną bez podstawy prawnej – zysku z akcji Fabryki D.(...) w latach 1994-2002 jest dość zwięzły i może sprawiać wrażenie niejasnego. Jest jednakże na tyle – w okolicznościach

rozpoznawanej sprawy – zrozumiwały, że pozwala odtworzyć rozumowanie Sądu i nie jest przeszkodą w poddaniu zaskarżonego wyroku kontroli kasacyjnej. Nie ma zatem podstawy do uznania zasadności zarzutu skargi kasacyjnej naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 328 § 2 k.p.c. (w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.), którego naruszenie skarżący powiązał („w związku”) z zarzutem naruszenia art. 322 k.p.c.

Wobec ustalenia, że zysk z akcji nie był przeznaczony na wypłaty dywidendy, Sąd Apelacyjny trafnie przyjął, aczkolwiek sformułował to niezręcznie, iż utracona przez powoda korzyść mogła wyrażać się różnicą między wartością akcji w chwili żądania przez niego zwrotu wzbogacenia a wartością akcji w chwili nabycia ich przez pozwaną. Nie można podzielić zarzutu skarżącego, że w ten sposób naruszony został art. 405 k.c. przez błędną wykładnię pojęcia „korzyści” i niewłaściwe zastosowanie tego przepisu. Bez naruszenia art. 6 k.c. Sąd Apelacyjny stwierdził, że ciężar udowodnienia uzyskania przez pozwaną korzyści majątkowej i jej rozmiaru spoczywał na powodzie. Powód nie udowodnił jednakże nie tylko, o ile wzrosła wartość akcji od chwili ich nabycia przez pozwaną, ale nawet że wartość ta w ogóle wzrosła. W tej sytuacji – wbrew podniesionemu przez skarżącego zarzutowi naruszenia art. 322 k.p.c. przez jego niezastosowanie – zastosowanie tego przepisu nie wchodziło w grę. Artykuł 322 k.p.c. może bowiem znaleźć zastosowanie, gdy w sprawie ustalone zostało poniesienie szkody, otrzymanie dochodów, uzyskanie korzyści majątkowej kosztem innej osoby lub świadczenie z umowy o dożywocie, ale ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione. W rozpoznawanej sprawie, odnośnie żądania dotyczącego zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia w postaci zysku z akcji, nie zostało w ogóle ustalone, że akcje przyniosły zysk. Jedynie w razie takiego ustalenia, gdyby było niemożliwe lub nader utrudnione ustalenie w jakiej wysokości był to zysk, Sąd mógłby, na podstawie art. 322 k.p.c., zasądzić na rzecz powoda odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Ze względu na wskazanie w skardze kasacyjnej – wprawdzie nie jako samodzielnej podstawy, ale w związku z art. 322 k.p.c. – naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., należy stwierdzić, że przepis ten, jako dotyczący oceny dowodów, nie może być podstawą skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.).

Z przytoczonych względów, uznając skargę kasacyjną za niezasadną, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił ją i stosownie do art. 108 § 1 w zw. z art. 98 § 1 i 3, art. 99 i art. 109 § 2 k.p.c. w zw. z § 12 ust. 4 pkt 2 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności

radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego.